

VAN HOLLANDSE TUIN TOT WZC SINT-JOZEF EEN VERHAAL VAN VIER EEUWEN

Voor de bewoners en het personeel van het bejaardentehuis in de Schoolstraat te Rumst, het tegenwoordige woon- en zorgcentrum Sint-Jozef, is het een ingrijpend jaar geweest. Tussen 8 en 11 juni 2009 hebben allen hun intrek genomen in de nieuwbouw. Dit gebouw staat op de plaats van het omheinde gebied dat eeuwen bekend was als "de Hollandse Tuin" (zie tabel 1¹). We gaan terug in de tijd en kijken hoe we op basis van schriftelijke en mondelinge bronnen de geschiedenis van dit gebied - een periode die vier eeuwen overspant - in kaart kunnen brengen.

Tabel 1. Tuinjargon.

- Een Franse tuin heeft grote vlakken en lage heggetjes in geometrische figuren.
- Een Engelse tuin is aangelegd in landschapsstijl, waarbij men de natuurlijke vormen tracht na te bootsen.
- Een Hollandse tuin is een omheind gebied.

De 17de eeuw

In 1600 had Aert Verstraeten het domein in gebruik.² Dat wordt bevestigd in 1601, toen Aert zijn huurovereenkomst voor de 3 jaar verlengde, tegen 3 gulden 12 stuiver per jaar. Er is dan sprake van een "erve of stede", wat grond en een gebouw doet veronderstellen. De verhuurders zijn de kerk- en Heilige-Geestmeesters van Rumst.³ In 1607 wordt Aert Verstraeten inderdaad in verband gebracht met een woning op de Hollandse Tuin.⁴

In 1617 was het domein in gebruik bij Hans Van Dinter, een kleermaker.⁵

In 1650 verkochten de kerk- en de Heilige-Geestmeesters en het gemeentebestuur van Rumst een erfje met materialen daarop, "den Hollandse Tuin" genaamd, dat eigendom was van de kerk en de Heilige-Geest, om met de opbrengst daarvan het "kurenhuis" op te bouwen. Guilliam Meeus, drossaard en rentmeester van Rumst⁶, was de koper. De "Heilige-Geest" is de benaming van de instelling die tijdens het ancien régime instond voor de armenzorg in het dorp. Met het kurenhuis wordt de pastorie bedoeld.⁷ De kapitaalcrachtige⁸ Meeus kocht het om het te verhuren. In 1654 was Mantien Mol de

¹ Claes, F. (red.) (1996). *Verschueren Groot Encyclopedisch Woordenboek*, p. 505 en 567, en Schama, S. (1988). *Overvloed en onbehagen*, p. 81.

² Vermeulen, L. (2000). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2000*, p. 8.

³ Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 13.

⁴ Vermeulen, L. (1998). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1998*, p. 14.

⁵ Vermeulen, L. (2000). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2000*, p. 8.

⁶ Vermeulen, L. (2003). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2003*, p. 89.

⁷ Vermeulen, L. (2009). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2009*, p. 140.

⁸ Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 11.

huurder, voor 16 gulden⁹, in de periode 1656-1659 was dat Niclaes Bemers.¹⁰ In 1662 overleed Guilliam Meeus¹¹.

Van 1663¹² tot 1673¹³ wordt Gaspar (Van) Cauwenbergh, of Jasper Cau, vermeld in de Hollandse Tuin. Hij was brouwer en vader van een kroostrijk gezin¹⁴.

In 1673 staat ook Andries Denijn als huurder geboekstaafd¹⁵; in 1679 was dat Andries Claes¹⁶, in de periode 1679-1689 Cornelis Ceulemans¹⁷. In 1689 was het weer Gaspar (Van) Cauwenbergh.¹⁸

De 18de eeuw

In 1708 was 208 gulden ontvangen van Peter Van Cauwenbergh "voor de helft van de Hollandse Tuin". Het lijkt erop dat het goed in het bezit is geweest van Cornelis Van Cauwenbergh, geboren Rumstenaar maar pastoor van Etten-Leur en aldaar overleden in 1707¹⁹. Cornelis was de zoon van Gaspar. Peter Van Cauwenbergh, een jongere broer van Cornelis²⁰, notaris te Rumst en drossaard van Heindonk, kocht de helft van het domein uit de erfenis.²¹

Peter Van Cauwenbergh verrichtte op zijn beurt in 1718 verbouwingen en reparatiewerken aan de Hollandse Tuin en ook aan de Wildeman, de herberg op de hoek van Peperstraat en Kerkstraat, waar de Hollandse Tuin aan grensde.²²

De andere helft van de Hollandse Tuin en de Wildeman behoorden toe aan Gillis Van Cauwenbergh, bakker, een oudere broer van Cornelis en Peter²³. Gillis en Peter verhuurden dit alles in 1721, voor een termijn van 5 jaar, aan de weduwe van schout Herry.²⁴

Gillis stierf te Rumst op 11 oktober 1724²⁵; Peter overleed aldaar op 3 januari 1726²⁶.

---

⁹ Vermeulen, L. (1996). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1992* (2de druk), p. 83.

¹⁰ Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 86.

¹¹ Vermeulen, L. (1998). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1998*, p. 89.

¹² Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 86.

¹³ Vermeulen, L. (1996). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1992* (2de druk), p. 84.

¹⁴ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 25.

¹⁵ Vermeulen, L. (1996). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1992* (2de druk), p. 84.

¹⁶ Vermeulen, L. (2003). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2003*, p. 87.

¹⁷ Vermeulen, L. (2003). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2003*, p. 53.

¹⁸ Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 21. Het betreft hier vermoedelijk de zoon van de eerste, aangezien de brouwer (Gaspar sr.) al overleden was in 1677 (Reusens & Vermeulen (2000), p. 26.)

¹⁹ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 31.

²⁰ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 33.

²¹ Vermeulen, L. (1997). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 12.

²² Vermeulen, L. (2009). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 2009*, p. 100.

²³ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 50.

²⁴ Vermeulen, L. (2009). *Schepengriffie van Rumst, uitgave 1997*, p. 42.

²⁵ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 53.

²⁶ Reusens, J. & L. Vermeulen (2000). *Bijdrage tot de geschiedenis van Rumst : de familie van Cauwenbergh*, p. 41.

In de afrekening van het sterfhuis van Peter Van Cauwenbergh werd opnieuw melding gemaakt van reparaties aan de Wildeman en de Hollandse Tuin.²⁷

Gillis' erfenis werd verdeeld in november 1726. Zijn helft van de Hollandse Tuin, getaxeerd op 650 gulden, erfde zijn dochter Joanna Maria en haar man Ludovicus Brias. Het koppel woonde op dat moment in Ekeren, waar Ludovicus chirurgijn was.²⁸ De helft van de Hollandse Tuin die in het bezit was geweest van Peter van Cauwenbergh bleef onderverdeeld, tot zijn erfgenamen in het voorjaar van 1729 beslisten om deze te verkopen aan Joanna Maria Van Cauwenbergh en Ludovicus Brias. De kostprijs bedroeg 600 gulden.²⁹ Hiermee werd het domein herenigd. Omstreeks die tijd verhuisden Joanna Maria Van Cauwenbergh en Ludovicus Brias naar Rumst, waar de chirurgijn zijn praktijk vestigde. In de jaren 1730 ging het koppel investeringen aan, waarvoor ze respectievelijk 1000 en 150 gulden leenden. Deze bedragen werden allebei gehypothekeerd op de Hollandse Tuin, die een oppervlakte had van 2 bunder.³⁰ Financieel ging het Ludovicus en Joanna Maria voor de wind; hun schulden die beband waren op de Hollandse Tuin, voor een totaalbedrag van 1150 gulden, werden afgelost begin juni 1740.³¹

De 19de eeuw en 20ste eeuw

In de eerste helft van de 19de eeuw had het stuk land een oppervlakte van 72 a 15 ca. Het was in het

Figuur 1. Het kasteel van Jordens.

bezit van prins Eugène François Carolus Lamoral De Ligne d'Emblize, eigenaar te Beloeil. Het maakte deel uit van zijn bezittingen te Rumst, die een totale oppervlakte van meer dan 30 ha besloegen en verspreid lagen over de hele gemeente.

Later in de 19de eeuw was de tuin, samen met "het kasteel" op de hoek van Peperstraat en Kerkstraat dat in de plaats gekomen was van "de Wildeman",

in het bezit van Jacobus Carolus Borromeus Jordens, kortweg Jaak. Deze meester-steenbakker vervulde sinds 1891 de taak van gemeentesecretaris. In 1904 werd hij benoemd tot burgemeester. Hij bleef in functie tot enkele dagen voor zijn dood en overleed ongehuwd in zijn woning op 2 juni 1918.³² Het hele patrimonium was bij de Rumstenaars bekend als " het kasteel van Jordens" (zie figuur 1).

²⁷ Vermeulen, L. (1998). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 1998, p. 78.

²⁸ Vermeulen, L. (1996). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 1992 (2de druk), p. 23.

²⁹ Vermeulen, L. (2000). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 2000, p. 73.

³⁰ Vermeulen, L. (2000). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 2000, p. 65, en Vermeulen, L. (2009). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 2009, p. 93.

³¹ Vermeulen, L. (2000). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 2000, p. 66, en Vermeulen, L. (2009). *Schepengriffie van Rumst*, uitgave 2009, p. 89.

³² Rumesta (1988). *Burgemeesters, secretarissen en gemeenteontvangers van Rumst in de hedendaagse tijd*, p. 51.

Daarna kwam de woning met tuin in het bezit van de broer van de burgemeester, die pastoor was in Aartselaar. Toen hij op rust gegaan is, is hij op het kasteel komen wonen.³³

Pastoor Jordens liet een testament na. Hij gaf de opdracht aan zijn testamentuitvoerder een congregatie te zoeken die de ouderenzorg op zich wilde nemen voor de bevolking van Rumst en tevens wenste hij dat er een bejaardentehuis zou worden opgericht op zijn domein dat hij schonk aan de dekenij van Boom. Uitvoerder werd pastoor Matheussen, die het gevraagde moest trachten te verwezenlijken. Daarom nam hij ook contact op met het aartsbisdom Mechelen. Door gesprekken aldaar is men terechtgekomen bij de zusters van O.-L.-Vrouw van het H.-Hart, bij de Rumstenaars bekend als "de missiezusters", die einde 1937 hun intrek namen op het kasteel.³⁴

Een oudere Rumstenaar herinnerde zich een Vlaamse kermis op het domein van "het kasteel van Jordens" in de zomer van 1938.³⁵

Aan de oostelijke grens van het domein, aan de Schoolstraat, werden huisjes opgetrokken voor bejaarden (zie

Figuur 2. Eerste rusthuis Sint-Jozef.

figuur 2). Deze werden later vervangen door rusthuis Sint-Jozef.

De 21ste eeuw

De bewoners van het bejaardentehuis, ondertussen Woon- en Zorgcentrum Sint-Jozef, verhuisden in het voorjaar van 2009 naar de nieuwbouw in "de Hollandse tuin".

Tom De Loenen

---

³³ De Loenen, T. (2008). Het leven te Rumst en Terhagen tussen 1920 en 1940 gezien door negen ooggetuigen (deel 2), p. 18.

³⁴ Mededeling van Jules Reusens, augustus 2009.

³⁵ De Loenen, T. (2008). Het leven te Rumst en Terhagen tussen 1920 en 1940 gezien door negen ooggetuigen (deel 2), p. 18.